FISKERIDIREKTORATET

Adm.enhet: Arealseksjonen
Saksbehandler: Runa Gudmundsdottir Jonassen
Telefon: 55 23 80 00
Vår referanse: 24/7861
Deres referanse: 2024/2571 - 2024/24207
Dato: 11.07.2024

Sortland Kommune Suorttá Souhkan
Att: Oda Lie Engesæth
Postboks 117
8401 SORTLAND

Uttalelse til varsel om oppstart planarbeid kommuneplan samfunnsdel og planstrategi - Sortland kommune

Viser til Sortland kommunes varsel om oppstart av planarbeid med kommuneplan for samfunnsdel og planstrategi, datert 01.07.2024. I mottatt varsel om oppstart er det ikke vedlagt planprogram for kommuneplanens samfunnsdel 2024-2043, men kommunen skriver at det skal utarbeides og vil komme på høring og offentlig ettersyn til høsten. I denne uttalelse vil vi således gi generelle innspill til varsel om oppstart av planarbeid med kommuneplanens samfunnsdel og planstrategi.

Fiskeridirektoratets rolle i planarbeidet
Fiskeridirektoratet har som formål å fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø. Samfunnsoppdraget overlapper i stor grad med FNs bærekraftsmål nummer 14 «Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling». Vi skal ivareta fiskeri- og havbruksnæringens interesser i planarbeidet, herunder ivaretakelse av marint biologisk mangfold, ved å tilstrebe en balansert og bærekraftig utnyttelse av kystsonen.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging
Regjeringen forventer blant annet at det legges til rette for naturbaserte næringer som fiskeri som er viktig for verdiskaping, arbeidsplasser og bosetting i store deler av landet. Det skal legges til rette for tilstrekkelig og egnede nye arealer for akvakultur for kystområdene, som også kan omfatte utvikling av akvakultur utenfor kysten og landbasert akvakultur. Planene skal ivareta miljøhensyn og andre samfunnsinteresser. De nasjonale forventningene skal følges opp i kommunenes planarbeid. Forventningene står sentralt i Fiskeridirektoratets medvirkning i planleggingen.

Om planområdet
En andel av Sortland kommune består av sjøarealer. Kommunen har tilgang på havets ressurser, hvor det er registrert viktige marine naturtyper, ressursområder for fiskeriinteressene og en rekke fiskeplasser. I Fiskerimantallet er det per dags dato 105 hovedyrkesfiskere (blad B), og ni biyrkefiskere (Blad A). Det drives også fritids- og turistfiske i kommunen, en næring som er i vekst på nasjonalt nivå.

I kommunen er det etablert 10 havbrukslokaliteter for laks, regnbueørret og ørret i sjø, én slaktemerd. Kommunen ligger innenfor produksjonsområde 9 «Vestfjorden og Vesterålen», som etter trafikklyssystemet er grønt. Oppdrettere med produksjonskapasitet i områdene med grønt lys vil få mulighet til å øke produksjonen. Men i tillegg til oppdrett av laks er det også økende interesse for produksjon av mikro- og makroalger, samt andre marine arter.

Kommentar til Planstrategi
Vi vil uttale oss til planstrategien når denne kommer på høring.

Generelle innspill til arbeid med kommuneplanens samfunnsdel
Kommuneplanens samfunnsdel skal fungere som styringsverktøy for kommunens helhetlige planlegging, og skal være grunnlaget for sektorenes planer og virksomhet i kommunen, samt kommuneplanens arealdel. Det er viktig at kommuneplanens samfunnsdel og arealdel henger sammen. En overordnet arealstrategi i kommuneplanens samfunnsdel kan gjøre arealplanene bedre tilpasset samfunnets behov og utfordringer. Aktuelle arealstrategier som skal legges til grunn ved senere revisjon av arealdelen må utarbeides og komme frem i forbindelse med planforslaget til samfunnsdelen. Etter vårt syn bør samfunnsdelen være så konkret som mulig når det gjelder de næringene kommunen ønsker å satse på og tilrettelegge for. Det bør sies noe om hvilke mål eller visjoner man ønsker å sette for næringsutviklingen og verdiskapingen, eller hvilke strategier kommunen vil følge for å ha et grunnlag for konkrete tiltak som kan føre til en reell økning i aktiviteten innenfor de ulike næringene.

I kommunal- og distriktsdepartementets dokument om «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027»[1]legges blant annet bærekraftsmålene, nasjonale klima- og miljømål, lokalt folkestyre og løsninger som styrker verdiskapning og bosetting i hele landet til grunn for den overordnede samfunns- og arealplanleggingen og for statens deltakelse i planprosessene. Berørte myndigheter skal gi tidlige og tydelige signaler om viktige interesser i kommunale planprosesser, og samfunns- og arealplanleggingen skal baseres på et oppdatert og godt kunnskapsgrunnlag. Regjeringen forventer blant annet at det legges til rette for tilstrekkelige næringsarealer med minst mulig negative konsekvenser for klima, miljø og samfunn, og at det settes av tilstrekkelig og egnede nye arealer for akvakultur. Det skal også legges til rette for naturbaserte næringer som blant annet fiskeri som er viktig for verdiskaping, arbeidsplasser og bosetting i store deler av landet.

Fiskeri og akvakultur
Fiskeridirektoratet ber om at fiskeri- og akvakulturnæringene får egen omtale i samfunnsdelen i kommuneplanen. Fiskeri- og akvakulturnæringene bør ikke bare omtales generelt. Eksisterende aktivitet, strategier, planer, mål, muligheter, konkrete tiltak og/eller utfordringer for næringene bør også beskrives, og deler av dette bør også tas med i handlingsdelen. Det er i tillegg viktig at kommunen sikrer god medvirkning i planarbeidet fra lokalt næringsliv, ved at man blant annet aktivt tar kontakt med representanter fra for eksempel fiskeri- og akvakulturnæringene, ulike produksjonsbedrifter og utstyrsleverandører. Sjømatnæringene fiskeri og akvakultur er næringer med høyt konfliktpotensial, men har også høy potensiell nytteverdi av sameksistens. For å sikre avklaringer og muliggjøre sameksistens mellom næringene, bør kommunen så tidlig som mulig undersøke hvilke interesser som er felles og drøfte hvilke avklaringer som skal ligge til grunn for det videre arbeidet. Vekst i fiskeri- og akvakulturnæringen er i stor grad avhengig av oppdaterte arealplaner som legger føringer for arealbruken. Akvakulturnæringen er spesielt avhengig av at egnede arealer er tilrettelagt i plansammenheng for akvakulturvirksomhet, og at

[1] Kommunal- og distriktsdepartementet. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027. Tilgjengelig på: Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027 - regjeringen.no

kommunene har klare og forutsigbare strategier og mål for næringen. Videre bør arealbehovet ses både i et regionalt og nasjonalt perspektiv. Det foregår mye innovasjon med tanke på fiskeriteknologi, nye former for akvakultur og arter, samt teknologi knyttet til dette. Fokuset på teknologiutvikling, dyrking av makroalger, torskeoppdrett og landbasert akvakultur er for tiden betydelig. En god klargjøring av kommunens strategiske valg knyttet til utvikling og arealbruk for både kystsonen og landarealet vil kunne virke både avklarende, forutsigbart og bidra konfliktdempende.

Tiltak i og ved sjø
Vi er opptatt av at kommunene ser sammenhengen mellom bruk av land og sjø i alt kommuneplanarbeid. Dette mener vi vil bidra til å redusere konflikter i sjø og sjønære områder, og gi en mer forutsigbar utvikling. Ved for eksempel planlegging av areal til utbygging i strandsonen, og/eller tiltak med utfylling, mudring, sprenging og utslipp til sjø, er det derfor viktig å ta høyde for at disse områdene ikke kommer i konflikt med viktige fiskeri- og akvakulturinteresser eller de deler av naturmangfoldet i sjø som utgjør ressursgrunnlaget for dissen æringene. Viktige og lokalt, regionalt og/eller nasjonalt verdifulle naturtyper i sjø som utgjør ressursgrunnlaget for spesielt fiskerinæringen bør beskyttes mot inngrep. For eksempel bør lokalisering og utvikling av blant annet offentlig infrastruktur (vei, kaier, vann og avløp), industri, næring og småbåthavner være en sentral del av en strategi for beskyttelse og bruk av slike.

Sikring og tilrettelegging er vesentlig for at natur- og friluftsområdene ikke skal komme under press til utbyggingsformål. Vi mener samfunnsdelen også her bør være så konkret som mulig når det gjelder hvordan og hvilke kulturmiljø, landskap, kulturminner, naturområder og naturmangfold kommunen ønsker å ivareta spesielt. Det bør også for dette sies noe om hvilke mål eller visjoner man ønsker å sette, eller hvilke strategier kommunen vil følge for å ha et grunnlag til konkrete tiltak som kan føre til en reell ivaretakelse av naturmangfold, naturområder og kulturmiljø.

Marint biologisk mangfold
Etter vår vurdering må forutsigbarhet i planleggingen også knyttes opp mot ivaretagelse av marint biologisk mangfold. Ivaretagelse av marint biologisk mangfold er viktig, både i verdi av sin egenart, men også indirekte ved at flere naturtyper fungerer som oppvekstområder for kommersielt viktige arter av fisk og skalldyr. Vi påpeker derfor at ivaretagelse av marint biologisk mangfold er spesielt viktig ved planlegging av ulike tiltak i og nær sjø. Det kan for eksempel være næringsområder, akvakulturformål, dumpingsområder, bolig- og hyttetomter, etablering og utbygging av havneanlegg, småbåthavner, og vann- og avløpsnett.

Det bør generelt tas inn mål i planarbeidet om at de marine arealene skal ivaretas på samme måte som landarealene når det gjelder naturmangfold. Det vil dermed være i tråd med kommunens fokus på FNs bærekraftsmål, og da spesielt nummer 14. «Liv under vann», hvor målet er å bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling. Det innebærer blant annet å forvalte og verne økosystemene i havet og langs kysten for å unngå omfattende skadevirkninger, med mål om å styrke systemenes motstandsevne og iverksette gjenopprettende tiltak for å gjøre havene sunne og produktive.

Et av de viktigste virkemidlene for å redusere klimagassutslipp, hindre tap av natur og sikre naturmangfold er arealplanlegging. I samfunnsdelen kan en overordnet arealstrategi gjøre arealplanene bedre tilpasset samfunnets behov og utfordringer. For natur og miljø er tydelige mål og arealavklaringer viktig for at verdiene skal bli forvaltet på en god måte, både i nåtid og i et langsiktig perspektiv. Vi vil derfor anbefale at også samfunnsdelen har klare mål og strategier når det gjelder arealbruk, natur- og miljøvern.

Etter vår vurdering vil det være positivt om det sies klart i samfunnsdelen at det kan være aktuelt å sikre naturmangfoldet gjennom arealdelen med for eksempel hensynssoner med egne bestemmelser og retningslinjer. Det er viktig å vise at kommunen både har land- og sjøarealer, og er forpliktet til å ivareta naturmangfoldet i hele kommunens areal. Vi oppfordrer kommunen til å lage en strategi for bruk av både strandsonen og sjøområdene. Ivaretakelse av det marine miljøet og spesielt viktige naturtyper i sjø hører med.

Marin forsøpling
Vi anbefaler at kommunen gjør en vurdering i forhold til problematikken rundt marin forsøpling. Det er viktig at kommunene erkjenner og ivaretar sitt ansvar på dette området, og forvalter sine lokale ressurser med lokale ordninger som reduserer og hindrer plast- og marin forsøpling i så stor grad som mulig. Med fokus på lokale tiltak basert på dagens ordninger og regelverk vil det kunne medvirke til at kommunene i større grad bidrar i arbeidet med å minimere plastavfall og andre typer avfall og redusere den marine forsøplingen.

En kommunal tiltaksplan mot plast- og marin forsøpling, tilpasset lokale forhold og de utfordringer og tiltak det er realistisk å ta tak i, vil være en svært god start. Eksempel på konkrete tiltak kan være informasjon/kommunikasjon, ryddeaksjoner og systematisk arbeid for å unngå landbasertforsøpling, hindre utslipp av gummigranulat fra kunstgressbaner, kartlegging av tiltak mot mikroplast fra kommunale veier, hindre/begrense utslipp av mikroplast (både fra bildekk, verft, småbåthavner og annen industri), og gode avfallsløsninger i alle havner i kommunen. Videre å legge til rette for bedre avfallshåndtering ved utfartsområder og badeplasser, identifisere historiske og eventuelt ulovlige deponi eller søppelfyllinger ved sjø eller vassdrag, og fokusere på kommunens hovedplan for avløp for på best mulig måte kunne forhindre at avfall inkludert mikroplast slippes ut sammen med avløpsvann og overvann til det marine miljøet. Det kan også være positivt å informere om støtteordninger[2] til tiltak mot marin forsøpling, og etablere lokale støtteordninger for gjennomføring av mindre ryddeprosjekt rettet mot lag og organisasjoner.

FNs bærekraftsmål
I kommunal- og distriktsdepartementets dokument om «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027» legges blant annet bærekraftsmålene til grunn for samfunns- og arealplanleggingen.

Sett opp mot de interesser Fiskeridirektoratet er satt til å ivareta er FNs bærekraftsmål 14 Liv under vann særlig viktig. Her er målet å bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling. Det innebærer blant annet å forvalte og verne økosystemene i havet og langs kysten for å unngå omfattende skadevirkninger, med mål om å styrke systemenes motstandsevne og iverksette gjenopprettende tiltak for å gjøre havene sunne og produktive. Det innebærer også at vi blant annet skal redusere forurensingen av alle verdens hav betydelig.

Generelt vil mange av bærekraftsmålene ikke kunne nås uten lokal innsats. Derfor er det viktig at bærekraftsmålene blir en aktiv del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen i kommunene. Det innebærer at kommunene må ta stilling til hvordan de kan bidra til å realisere bærekraftsmålene i arbeidet med kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunns- og arealdel.

Avsluttende kommentarer
Fiskeridirektoratets karttjeneste, Yggdrasil gir blant annet informasjon om ressursområder og fiskeriinteressenes bruksområder i kystområdene i Sortland kommune, noe som kan være et nyttig verktøy i det videre planarbeidet.

[2] Støtteordninger | Senter mot marin forsøpling (marfo.no)

Vi ønsker Sortland kommune lykke til i det videre arbeidet med kommuneplanen som vi forutsetter vil gi gode vilkår for å sikre eksistens og utviklingsmuligheter for marine næringer, herunder ivaretakelse av marint biologisk mangfold

Med hilsen

Tom Hansen
seksjonssjef

Runa Gudmundsdottir Jonassen
rådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten håndskreven underskrift.

Mottakerliste:

Sortland Kommune Suorttá Souhkan	Postboks 117	8401	SORTLAND

Kopi til:

Kystverket	Postboks 1502	6025	Ålesund
Nord Fiskarlag	Konrad Klausens vei 4D	8003	Bodø
Nordland Fylkeskommune	Postboks 1485 Fylkeshuset	8048	Bodø
Samediggi Sametinget	Ávjovárgeaidnu 50	9730	Karasjok
Statsforvalteren I Nordland	Postboks 1405	8002	Bodø